

1. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 р. № 1118-р. Дата оновлення: 15.11.2017. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm (дата звернення: 04.05.2018).
2. Захаров Є. Реформування МВС та органів внутрішніх справ: результати, плани, проблеми. Пресреліз ІА «Інтерфакс-Україна». URL: <http://khpg.org/index.php?id=1473844079>. (дата звернення: 25.12.2017).
3. Бурбан Л. Реформа міліції в Грузії: уроки для України. URL: http://vgolos.com.ua/articles/reforma_militsii_v_gruzii_uroky_dlya_ukrainy_160871.html?print. 21.10.2014. (дата звернення: 04.05.2018).
4. Савчук О. Реформування поліції: міжнародний досвід. Інформаційна довідка підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.05.2018).
5. Кондратова В. Как избежать Враниевки. Пять примеров успешной реформы полиции. Ліга. Новости: портал. Информ. агентство ЛІГА Бізнес Ін форм. Информ.-аналит. центр «ЛІГА». 11.07.2013. URL: http://news.liga.net/articles/politics/875218-kak_izbezhat_vradievki_pyat_primerov_ushpeshnoy_reformy_politsii.htm (дата звернення: 25.12.2017)
6. Закон Республіки Польща про поліцію. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/Poland.pdf>. (дата звернення: 25.12.2017)
7. Динисюк Д. Завдання Національної поліції: проблеми законодавчого закріплення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 100-104.
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 06.02.2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.03.2018).
9. Кікоть В.Я., Столяренко АМ, та ін. Юридична педагогіка. Москва: Юніти-Дана, 2004. 895 с.
10. Парубчак І.О. Державне управління органів внутрішніх справ: зарубіжний досвід для України. *Вісник АМСУ*. 2015. № 1 (12). С. 76-81.
11. Катеринчук І.П. Актуальні проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних органів України. *Форум права*. 2011. № 2. С. 376–380.
12. Богоніс В.Р. Актуальні проблеми організації діяльності патрульної служби Національної поліції України. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 17 бер. 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 142–144.
13. Как стать полицейским в Грузии Читать далее. URL: <https://sputnik-georgia.ru/reviews/20170209/234824017/Kakstat-policejskim-v-Gruzii.html>. (дата звернення: 12.05.2018)
14. Кисла К. Копи при грошах. Зарплати українських, американських та європейських поліцейських. URL: <https://tribuna.pl.ua/news/kopi-pri-groshah-zarplati-ukrayinskih-amerikanskih-ta-eyevropejskih-polismeni.v>. (дата звернення: 12.05.2018).
15. BUDŻET POLICJI. URL: http://www.info.policja.pl/inf/organizacja/budzet-policji/47707_Budzet_Policji.html. дата звернення: 10.05.2018)
16. POLICE LAW OF GEORGIA. URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/2047533/1/en/pdf>. (дата звернення: 10.05.2018).
15. Винниченко Л.О., Сидоренко О.М., Лещенко Т.А. Актуальні питання оптимізації кадрового забезпечення органів Національної поліції України в умовах в умовах євро інтеграційних процесів. *Актуальні питання вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 5. С. 48-57.

УДК 342.7

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ З ПИТАННЯ СТАТУСУ ДИТИНИ НА ПРЕНАТАЛЬНІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ

Шрамова О.С., аспірантка кафедри теорії права та держави Київського національного університету імені Тараса Шевченка, докторантка Центру міжнародних та європейських досліджень Страсбурзького університету

Shramova O.S. LEGAL POSITIONS OF THE EUROPEAN COMMISSION ON HUMAN RIGHTS AND THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS ON THE STATUS OF THE CHILD AT THE PRENATAL STAGE OF DEVELOPMENT

Анотація. Практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) та Європейської комісії з прав людини (ЄКПЛ) прояснює статус дитини на пренатальній стадії розвитку в європейській регіональній системі захисту прав людини. Оскарження до ЄСПЛ абортного законодавства, якщо воно не порушує

права заявника безпосередньо, є несумісним з Конвенцією *ratione personae*. Батько абортованої дитини визнається жертвою у значенні нині ст. 34 Конвенції, однак виключення його з процесу прийняття рішень щодо такої дитини не вважається дискримінацією. Для того, щоб ЄСПЛ визнав, що абортована дитина зазнала тортур у значенні ст. 3 Конвенції, необхідно надати суду докази. ЄКПЛ і ЄСПЛ не визначилися щодо того, чи охоплює Стаття 2 Конвенції («право на життя») життя дитини на пренатальній стадії розвитку. ЄСПЛ надає державам - учасницям Конвенції широкі межі розсуду при встановленні справедливого балансу між правами матері та правами (інтересами) дитини на пренатальній стадії розвитку, при цьому захист прав дитини на пренатальній стадії розвитку визнається легітимною метою у значенні ч. 2 ст. 8 Конвенції. Ембріони не можуть бути «зменшені» до власності у розумінні ст. 1 Протоколу № 1 Конвенції.

Ключові слова: дитина на пренатальній стадії розвитку, ненароджена дитина, права дитини, ЄСПЛ

Abstract. Case-law of the European Court of Human Rights (ECHR) and the European Commission of Human Rights (Commission) clarifies status of the child in prenatal stage in the European regional human rights protection system. Complaining to the ECHR of abortion legislation, if it does not violate the applicant's rights directly, is incompatible with the Convention *ratione personae*. The father of the aborted child is recognized as a victim in the sense of now art. 34 of the Convention, but excluding him from the decision-making process regarding such a child does not constitute discrimination. In order for the ECHR to recognize that an aborted child was subject to torture in the sense of art. 3 of the Convention, it is necessary to submit evidence to the Court. The ECHR and the ECHR have not decided whether Article 2 of the Convention ("the right to life") covers life of the child in the prenatal stage. The ECHR provides States parties to the Convention with broad discretion in establishing a fair balance between the rights of the mother and the rights (interests) of the child at the prenatal stage. Protection of the rights of the child in prenatal stage is recognized as a legitimate aim within the meaning of Art. 8(2) of the Convention. Embryos cannot be reduced to "possessions" in the sense of Art. 1 of Protocol No. 1 of the Convention.

Key words: child in prenatal stage, unborn child, rights of the child, ECHR

Вступ. Правовий статус дитини на пренатальній стадії розвитку досі не є визначеним як в Україні, так і поза її межами. Формально відсутній будь-який відчутний правовий захист дитини у пренатальний період. За таких умов доцільним є звернення до положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (надалі – Конвенція), та їх інтерпретації уповноваженими органами – Європейським судом з прав людини (надалі – ЄСПЛ), та Європейською комісією з прав людини (надалі – ЄКПЛ), що діяла до 1999 року. Практика цих інституцій не лише є обов'язковою для застосування українськими судами та джерелом права в Україні і такою, що дозволяє правильно тлумачити і застосовувати положення Конвенції, а й визначальною для ефективного захисту прав осіб в ЄСПЛ.

Постановка завдання. Виокремити основні правові позиції ЄСПЛ та ЄКПЛ з питання правового статусу дитини на пренатальній стадії розвитку з метою полегшення їх застосування та захисту прав осіб безпосередньо в ЄСПЛ, у тому числі прав дитини в пренатальний період.

Результати дослідження. Аналіз практики ЄКПЛ і у подальшому ЄСПЛ стосовно правового статусу дитини на пренатальній стадії розвитку дозволяє виокремити ряд положень, що є важливими для правильного розуміння і застосування Конвенції в Україні в приватній та публічній сфері, а також для потенційних заявників до ЄСПЛ.

1. *Оскарження до ЄСПЛ абортного законодавства, якщо воно не порушує права заявника безпосередньо, є несумісним з Конвенцією *ratione personae*.* Це очевидно впливає з правил прийнятності, які, зокрема, не дозволяють абстрактних скарг [1, с. 13]. Наприклад, у 1976 році у справі *X. проти Австрії* ЄКПЛ відхилила як неприйнятну заяву, у якій оскаржувалося нове австрійське законодавство, що декриміналізувало переривання вагітності протягом перших трьох місяців, виконане з дотриманням ряду умов. Заявник вважав, що це законодавство порушило ч. 1 ст. 2 Конвенції («право на життя») та ст. 8 Конвенції («право на повагу до приватного і сімейного життя»). Підняте заявником питання було абстрактним, а сам заявник не міг претендувати на статус жертви порушень Конвенції [2, с. 88]. Для того, щоб заявник міг претендувати на статус жертви, він повинен надати переконливі докази вірогідності порушення, яке може вплинути на нього чи його особистість [1, с. 13]. У іншій справі, *A, B і C проти Ірландії*, заявниці скаржилися про

законодавчі обмеження абортів в Ірландії, стверджуючи що ці обмеження «втрутилися у найбільш інтимну частину їх сімейного та особистого життя, включаючи їх фізичну цілісність» [3, § 168]. Ці заяви ЄСПЛ визнав прийнятними та розглянув по суті.

2. *Батько абортованої дитини визнається жертвою у значенні нині ст. 34 Конвенції.* Вперше це було визначено ЄКПЛ у справі *X. проти Об'єднаного Королівства* [4], і в подальшому в аналогічних справах така позиція залишалася незмінною [5; 6], хоча всі ці заяви все одно були визнані неприйнятними з інших причин.

3. *Виключення батька дитини на пренатальній стадії розвитку з процесу прийняття рішень щодо такої дитини не вважається дискримінацією.* У справі *H. проти Норвегії* ЄКПЛ зазначила, що ст. 14 Конвенції захищає фізичних осіб від дискримінаційних відмінностей лише у тому випадку, якщо вони знаходяться в аналогічних ситуаціях. Що стосується переривання вагітності, ЄКПЛ не вважала ситуацію заявника аналогічною ситуації матері дитини [5]. У цьому відношенні слід зазначити, що концепт дискримінації з 1992 року значно розвинувся, а Конвенція є «живим інструментом», який має тлумачитися у світлі сучасних умов [7, § 31]. Саме тому не виключено, що у майбутньому це питання може бути поставлене перед ЄСПЛ та розглянуте ним під іншим кутом та з іншим результатом.

4. *Для того, щоб ЄСПЛ визнав, що абортована дитина зазнала тортур у значенні ст. 3 Конвенції, необхідно надати суду докази.* У справі *H. проти Норвегії* заявник скаржився, що жодних заходів не було вчинено для уникнення ризику, що його 14-тижневий плід відчуватиме біль під час процедури абортів. ЄКПЛ зазначила, що жодних матеріалів не було надано на підтвердження цієї заяви, а тому остання є необґрунтованою [5]. У подальшому жодних спроб оскаржити переривання вагітності за статтею 3 Конвенції не було. Між тим, якщо дитина досягає свідомого стану у своєму пренатальному розвитку, а застосований метод переривання вагітності не приймає до уваги больові відчуття чи інші страждання дитини, застосування ст. 3 Конвенції не є виключеним, за умови належного обґрунтування.

5. *ЄКПЛ і ЄСПЛ не визначилися щодо того, чи охоплює Стаття 2 Конвенції («право на життя») життя дитини на пренатальній стадії розвитку.* Вперше це питання було розглянуте у згаданій вище справі *X. проти Об'єднаного Королівства* [4]. ЄКПЛ, оцінюючи можливість застосувати ст. 2 Конвенції до ненародженої дитини, не була певною: «Ніщо не вказує чітко на те, що він [термін «кожен», у англійській версії тексту «everyone», у французькій – «toute personne»] має будь – яке можливе пренатальне застосування, хоча таке застосування у рідкісних випадках, наприклад щодо ч. 1 ст. 6 Конвенції, не є повністю виключеним» [4, с. 249]. Далі ЄКПЛ запевнила: «Комісія знає про розбіжності у поглядах на питання початку людського життя. У той час як одні вірять, що воно починається з моменту зачаття, інші схильні фокусуватися на моменті імплантації, або на моменті коли плід стає «життєздатним», або на моменті живонародження» [4, с. 250]. Необхідно підкреслити, що ЄКПЛ та ЄСПЛ, як інституції Конвенції, у тлумаченні її положень обмежені консенсусом між державами-учасниками Конвенції щодо того чи іншого питання. Якщо консенсусу немає, як у випадку з можливим застосуванням ст. 2 Конвенції до дитини на пренатальній стадії розвитку, не варто очікувати від ЄСПЛ нав'язування того чи іншого рішення державам-учасникам Конвенції.

Міркування ЄКПЛ у справі *X. проти Об'єднаного Королівства* є дуже важливими та цитованими у подальших справах, що стосувалися дітей на пренатальній стадії розвитку. Їх детальний аналіз дозволяє зробити цікаві висновки, а також реалістичні прогнози щодо можливих меж права на життя дитини на пренатальній стадії розвитку з юридичної точки зору. ЄКПЛ розглянула, чи повинна стаття 2 Конвенції тлумачитися як така, що 1) визнає абсолютне «право на життя» плоду; 2) не поширює свою дію на плід взагалі; і 3) визнає «право на життя» плоду з деякими обмеженнями [4, с. 252]. Стосовно першого варіанту інтерпретації ЄКПЛ зазначила: «Життя» плоду тісно пов'язане і не

може розглядатися в ізоляції від життя вагітної жінки. Якщо стаття 2 Конвенції має поширювати свою дію на плід, і її захист за відсутності будь-якого спеціального обмеження слід було б розглядати як абсолютний, аборт треба було б розглядати як заборонений навіть у тих випадках, коли продовження вагітності ставить під серйозну загрозу життя вагітної жінки. Це б означало, що «ненароджене життя» плоду вважалося б таким, що має цінність вищу, ніж життя вагітної жінки. «Право на життя» людини, яка вже народжена, таким чином було б обмежене не тільки випадками, прямо передбаченими у ч. 2 ст. 2 Конвенції, а й іншими непрямими випадками» [4, с. 252].

З цієї довгої, але важливої цитати слідує, що право на життя дитини на пренатальній стадії розвитку з точки зору ЄКПЛ не може переважити право на життя вагітної жінки. Якщо між цими двома правами виникає конфлікт, тобто продовження вагітності ставить загрозу для життя жінки, право вагітної жінки на життя має переважити. Однак це міркування не має жодного відношення до ризиків здоров'ю вагітної жінки, якщо вони не є такими серйозними, щоб становити загрозу для її життя. Також це міркування не стосується випадків, коли дитина вже досягла життєздатності, тобто здатності вижити за межами тіла матері, навіть якщо для цього потрібна медична допомога. У таких випадках усунення загрози життю матері, яка створюється продовженням вагітності, не вимагає переривання життя дитини на пренатальній стадії розвитку.

Цікаво, що проаналізувавши перший можливий варіант інтерпретації, ЄКПЛ зупинилася на цьому і не розглянула інші два варіанти – що стаття 2 Конвенції взагалі не поширює свою дію на дитину на пренатальній стадії розвитку чи що стаття 2 поширює свою дію на таку дитину, але з деякими обмеженнями. Очевидно, це було зроблено з міркувань процесуальної економії, оскільки для вирішення цієї конкретної справи отримані висновки ЄКПЛ вважала достатніми.

Між тим, все не так однозначно, і мета цієї статті не дозволяє обійти це увагою. Обставини справи не залишають жодного сумніву, що дружина заявника зробила аборт за відсутності будь-якої загрози її життю. Натомість причиною переривання вагітності був ризик шкоди фізичному чи психічному здоров'ю дружини заявника. Таким чином, наведені міркування ЄКПЛ щодо неможливості абсолютного захисту життя дитини на пренатальній стадії розвитку були очевидно недостатніми для прийняття рішення у цій справі, оскільки загрози для життя вагітної жінки не було.

Обґрунтовуючи своє рішення, ЄКПЛ надалі зазначила, що мова йде про переривання вагітності на її початковому етапі (8 тижнів), і таке переривання «є сумісним з ч. 1 ст. 2, перше речення, оскільки, якщо припустити що це положення застосовуване до початкової стадії вагітності, аборт покривається непрямим обмеженням, що захищає життя і здоров'я жінки на цій стадії, від «права на життя» плоду» [4, с. 253].

Таким чином, ЄКПЛ «припустила» можливість застосування третього варіанту інтерпретації статті 2 Конвенції – що остання поширює свою дію на дитину на пренатальній стадії розвитку, але цей захист права на життя не є абсолютним. У випадку конфлікту права на життя дитини на пренатальній стадії розвитку з правом вагітної жінки на життя і здоров'я на початковій стадії вагітності, у цьому випадку 8 тижнів, право жінки на життя та здоров'я має переважити. Звісно, ЄКПЛ не висловила цю точку зору категорично, а лише припустила можливість такого варіанту інтерпретації.

Через 24 роки, однак, питання можливого поширення ст. 2 Конвенції на пренатальний період постало перед ЄСПЛ під іншим кутом у справі *Во проти Франції* [8]. Мова вже не йшла про добровільний аборт, оскільки вагітність була перервана внаслідок халатності лікаря проти волі вагітної жінки. Мова також не йшла про початковий етап вагітності - на час смерті дитини її гестаційний вік становив близько 20-21 тижня. Жінка наполягала на тому, щоб дії лікаря були кваліфіковані як ненавмисне вбивство, і навіть виграла апеляцію, однак суд касаційної інстанції скасував це рішення.

У цій ключовій справі ЄСПЛ не відійшов від попередньої позиції, послався на відсутність європейського консенсусу і зазначив: «Суд переконаний, що при існуючому стані справ абстрактна відповідь на запитання чи є ненароджена дитина особою для цілей статті 2 Конвенції є не просто небажаною, а навіть неможливою. Стосовно цієї справи він [ЄСПЛ] не вважає за потрібне досліджувати, чи підпадає несподіване закінчення вагітності заявниці під дію статті 2 Конвенції, з огляду на те, що навіть припускаючи можливість застосування статті 2, з боку держави - відповідача не було порушень вимог збереження життя в сфері публічного здоров'я» [8, § 85]. До сьогодні позиція ЄСПЛ з цього питання не змінилася, і до виникнення консенсусу між державами-учасницями Конвенції з питання правового статусу дитини на пренатальній стадії розвитку в частині охорони права на життя підстав очікувати змін у практиці ЄСПЛ не вбачається.

6. *ЄСПЛ надає державам - учасницям Конвенції широкі межі розсуду у врегулюванні питань статусу дитини на пренатальній стадії розвитку.* Ця теза впливає з попередньої, оскільки відсутність консенсусу і широта меж розсуду держав – учасниць Конвенції знаходяться у прямій залежності. Це означає, що ЄСПЛ не вважає за порушення встановлення державами таких правил у сфері правового статусу дитини на пренатальній стадії розвитку, які вони вважають за потрібне. Про це було зазначено у цілій низці рішень, зокрема у згаданій вище справі *Во проти Франції* [8, § 82], справі *А, В і С проти Ірландії* [3, § 233, 234], справі *Еванс проти Об'єднаного Королівства* [9, § 77] та ін. У справі *Парілло проти Італії*, що також стосувалася правового статусу дитини на пренатальній стадії розвитку, ЄСПЛ зазначив, що при визначенні широти меж розсуду держави за ст. 8 Конвенції («право на повагу до приватного і сімейного життя») враховується низка факторів: «Якщо мова йде про особливо важливий аспект існування або ідентичності окремої особи, межа розсуду держави обмежується. У випадках, однак, де немає консенсусу між державами – членами Ради Європи, як щодо відносної важливості інтересу на кону, так і щодо найкращих засобів його захисту, особливо якщо справа піднімає чутливі моральні або етичні питання, межа буде ширшою» [10, § 169]. Оскільки проблема правового статусу дитини на пренатальній стадії розвитку поки що не знайшла консенсусу між державами – членами Ради Європи щодо її важливості та шляхів вирішення, і зазвичай зачіпає чутливі моральні та етичні питання, ЄСПЛ залишає за державами широкі межі розсуду у її врегулюванні.

7. *ЄСПЛ визнає необхідність встановлення державами справедливого балансу між правами матері та правами (інтересами) дитини на пренатальній стадії розвитку.* У справі *Н проти Норвегії* ЄСПЛ зазначила: «існують різні точки зору на питання чи такий дозвіл [абортувати 14-тижневий плід] встановлює справедливий баланс між легітимною метою захистити плід та легітимними інтересами жінки» [5]. Пізніше у справі *Босо проти Італії* ЄСПЛ постановив, що італійське законодавство встановлює «справедливий баланс між, з одного боку необхідністю забезпечити захист плоду, та інтересами жінки - з іншого» [6].

Захист плоду та захист прав плоду – це не одне й те саме, оскільки у першому випадку підхід є об'єктним, а у другому – суб'єктним. У практиці ЄСПЛ можна простежити тенденцію переходу від об'єктного до суб'єктного підходу. У справі *А, В і С проти Ірландії*, рішення в якій було винесене у 2010 році, ЄСПЛ зазначив «Суд вважає, що оскаржувана заборона в Ірландії встановила справедливий баланс між правом першої і другої заявниці на повагу до їх особистого життя та правами, застосованими від імені ненароджених» [3, § 241]. У справі *Р.Р. проти Польщі*, яка стосувалася фактичного перешкоджання у вчиненні переривання вагітності, що завершилося народженням дитини з синдромом Тернера, ЄСПЛ зазначив «питання завжди визначалося шляхом зважування різних, іноді конфліктуючих, прав чи свобод, на які претендує мати чи батько по відношенню один до одного чи по відношенню до плоду» [6, §181].

8. *Захист прав дитини на пренатальній стадії розвитку визнається легітимною метою у значенні ч. 2 ст. 8 Конвенції.* У вже згадуваній вище справі *А, В і С проти*

Ірландії заявниці погоджувалися з тим, що втручання у їх право на повагу до особистого життя було здійснене у відповідності до закону з метою захистити життя плоду. Однак вони ставили під сумнів легітимність зазначеної мети та пропорційність втручання. ЄСПЛ постановив, що обмеження права заявниць було здійснене «з легітимною метою захисту моралі, окремим аспектом якої був захист в Ірландії права на життя ненародженої дитини» [3, § 227].

Слід зазначити, що ЄСПЛ з обережності не відніс захист життя дитини на пренатальній стадії розвитку до мети «захист прав і свобод інших осіб», що також є в переліку ч. 2 ст. 8 Конвенції, саме з причини відсутності європейського консенсусу. В іншій справі, *Парілло проти Італії*, ЄСПЛ погодився віднести мету захисту дитини на пренатальній стадії розвитку до захисту моралі та інших осіб у розумінні ч. 2 ст. 8 Конвенції, однак з очікуваними застереженнями: «Суд визнає, що «захист життєвого потенціалу ембріону» може бути пов'язаний з метою захисту моралі і прав та свобод інших осіб у значенні, яке вживається Урядом. Однак це не містить в собі оцінки Суду стосовного того, чи термін «інші особи» поширюється на людські ембріони» [10, § 167].

9. Ембріони не можуть бути «зменшені» до власності у розумінні ст. 1 Протоколу № 1 Конвенції. У згаданій вище справі *Парілло проти Італії* заявниця скаржилася, що їй не було дозволено пожертвувати для наукових досліджень ембріони, зачаті *in vitro*. Зокрема, заявниця стверджувала, що ембріони, отримані шляхом екстракорпорального запліднення, не можна розглядати як «індивідуумів», оскільки вони не мали перспектив подальшого розвитку та народження, а тому з правової точки зору є «власністю» [10, § 203]. ЄСПЛ постановив, що «не є необхідним розглядати тут чутливе і суперечливе питання щодо початку людського життя, оскільки стаття 2 Конвенції у цій справі не фігурує. Стосовно статті 1 Протоколу № 1, Суд вважає, що вона не має бути застосована у цій справі. Враховуючи економічний і фінансовий зміст цієї статті, людські ембріони не можуть бути зменшені до «власності» в межах значення цього положення» [10, § 215]. Таким чином, в європейській регіональній системі захисту прав людини правовий статус дитини на пренатальній стадії розвитку навіть на найбільш ранніх її етапах не може бути прирівняний до об'єкта права власності.

Висновки. При вирішенні справ ЄКПЛ і ЄСПЛ обмежені наявністю європейського консенсусу з питань, що винесені на розгляд міжнародного трибуналу. Відсутність такого консенсусу з питання правового статусу дитини на пренатальній стадії розвитку розширює межі розсуду, що надаються державам – членам Ради Європи при врегулюванні цього питання. Захист (прав) дитини на пренатальній стадії розвитку визнаний легітимною метою у значенні ч. 2 ст. 8 Конвенції, і відноситься ЄСПЛ до «захисту моралі», а за умови визнання суб'єктності дитини на пренатальній стадії розвитку у національному праві відповідної держави – і до «захисту прав і свобод інших осіб».

Предметом розгляду ЄСПЛ по суті досі не були порушення, які на сьогодні не можуть бути відшкодовані українськими національними правовими засобами: катування чи нелюдське поводження з дитиною на пренатальній стадії розвитку у значенні ст. 3 Конвенції, дискримінація дитини на пренатальній стадії розвитку у значенні статті 1 Протоколу № 12 до Конвенції, відповідальність за шкоду дитині, нанесену у пренатальний період у випадку її живонародження тощо. Заслугує на додаткову увагу питання правового становища батька дитини у порівнянні з вагітною жінкою у світлі розвитку концепту дискримінації та практики ЄСПЛ з його застосування.

Список використаних джерел

1. Practical Guide on Admissibility Criteria (Updated on 31 December 2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_ENG.pdf
2. X. v. Austria, Application No. 7045/75, 10 December 1976 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-74713%22%5D%7D>
3. A, B and C v. Ireland, Application No. 25579/05, 16 December 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-102332%22%5D%7D>
4. X. v. the United Kingdom, Application no. 8416/79, 13 May 1980, Decisions and Reports (DR)

5. H. v. Norway, Application No. 17004/90, 19 May 1992 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-1759%22%5D%7D>
6. Boso v. Italy, Application No. 50490/99, 05 September 2002, [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-23338%22%5D%7D>
7. Tyrer v. the United Kingdom, Application No. 5856/72, 25 April 1978 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57587%22%5D%7D>
8. Vo v. France, Application No. 53924/00, 08 July 2004 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-61887%22%5D%7D>
9. Evans v. the United Kingdom, Application No. 6339/05, 10 April 2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-80046%22%5D%7D>
10. Parillo v. Italy, Application No. 46470/11, 27 August 2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-157263%22%5D%7D>
11. R.R. v. Poland, Application No. 27617/04, 26 May 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-104911%22%5D%7D>